

ES BIJU TIKAI
SEKRETĀRE

BRUNHILDE POMSEL

THORE D. HANSEN

EIN DEUTSCHES
LEBEN

BRUNHILDE POMSELA

TORE D. HANSENS

ES BIJU TIKAI
SEKRETĀRE

No vācu valodas tulkojusi
SILVIJA BRICE

821.112.2-94

Po 420

Brunhilde Pomsel, Thore D. Hansen

EIN DEUTSCHES LEBEN

Was uns die Geschichte von Goebbels' Sekretärin für die Gegenwart lehrt

Copyright©2017 by Europa Verlag GmbH & Co. KG, Berlin, München

Die Übersetzerin dankt dem Europäischen Übersetzer-Kollegium Nordrhein-Westfalen in Straelen und dem Berliner Künstlerprogramm des DAAD für die Unterstützung bei der Übersetzung des Buches.

EÜK : *Straelen*

**berliner künstler-
programm des daad**

Brunhilde Pomsela un Tore D. Hansens

ES BIJU TIKAI SEKRETĀRE

Ko mūsdienā pasaulei māca Gebelsa sekretāres dzīvesstāsts

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*

Tulkotājas *Silvijas Brices* redakcija

Ilzes Isakas vāka adaptācija

Apgāds Zvaigzne ABC,
SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. R-361.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Silvija Brice, 2018

© Izdevums, mākslinieciskais noformējums, Apgāds Zvaigzne ABC, 2018

ISBN 978-9934-0-7288-8

Saturs

Priekšvārds. <i>Tore D. Hansens</i>	7
<i>Turpmāko nodaļu tekstu ierakstījuši K. Krēness, O. Millers, R. Šrothofers, F. Veigenzāmers, pārstrādājis Tore D. Hansens</i>	
“Politika mūs neinteresēja”	
Jaunība 30. Gadu berlinē	17
“Hitlers vienkārši bija kaut kas jauns”	
Darbs Reiha Radiofonā	35
“Tā mazliet bija elite”	
Nākamais karjeras pakāpiens – propagandas ministrija	61
“Uzticība līdz bojāejai”	101
Pēdējās dienas Propagandas ministrijā	101
“Neko mēs nezinājām”	
Ieslodzījums un jauns sākums	115
“Vainīga es nebiju”	
Simt trīs gadus veca kundze rezumē savu dzīvi	127
Ko mūsu tagadnei māca Gebelsa sekretāres dzīvesstāsts	
<i>Tore D. Hansens</i>	139
Pateicības	199
Piezīmes	200

Vai tad tas ir slikti, vai tas ir egoisms,
ja cilvēki tajā vietā, kurā nolikti, mēģina darīt
 kaut ko tādu, kas nāk viņiem par labu,
 un reizē zina: šādi es kaitēju kādam citam?
 Bet kurš gan tā dara? Tik tālu uz priekšu taču
 nedomā neviens. Mēs bijām tuvredzīgi un vienaldzīgi.

BRUNHILDE POMSELA
MINHENĒ, 2013. GADĀ

“Es biju tikai sekretāre” (*Ein deutsches Leben*)
 ir ne tikai viens no svarīgākajiem ieguldījumiem
 holokausta izvērtējumā, bet arī – ņemot vērā
 pašreizējo politisko situāciju – sen gaidīts,
 pārlaicīgs brīdinājums tagadējai paaudzei un
 nākamajām paaudzēm.

DANIELS HANOHS,
CILVĒKS, KURŠ PĀRCIETIS HOLOKAUSTU

PRIEKŠVārds

Tore D. Hansens

Brunhilde Pomsela savā darba dzīvē atradās ļoti tuvu vienam no lielākajiem noziedzniekiem pasaules vēsturē; tik tuvu kā viņas laikā vien retais. Viņa strādāja par stenogrāfisti un sekretāri Propagandas ministrijā Jozefa Gebelsa vadībā. Drīz pēc tam, kad pie varas nāca Ādolfs Hitlers, viņa vispirms iestājās NSDAP (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, Nacionālsociālistiskā vācu strādnieku partija), lai dabūtu darbu Reihā Radiofonā. 1942. gadā viņa pārgāja uz Tautas izglītības un propagandas ministriju, kļuva par Hitlera propagandas ministra sekretāri un nonāca nacionālsociālisma vadošās elites centrā, kur palika līdz pat Berlīnes kapitulācijai 1945. gadā. Pēdējās kara dienās, kad padomju karaspēks jau atradās Berlīnes ielās, viņa bunkurā vēl drukāja dokumentus un pat pašuva Berlīnes oficiālās kapitulācijas karogu, nevis izmantoja izdevību bēgt. Brunhilde Pomsela ir klusējusi vairāk nekā septiņus gadu desmitus.

Kristians Krēness (*Cristian Krönes*), Olafs S. Millers (*Olaf S. Müller*), Rolands Šrothofers (*Roland Schrotthofer*) un Florians Veigenzāmers (*Florian Weigensamer*) ir uzņēmuši dokumentālu filmu *Ein deutsches Leben* ("Vācu dzīve" – grāmatas "Es biju tikai sekretāre"

oriģinālnosaukums – *tulk. piez.*). Iespaidīgos melnbaltos kadros Brunhilde Pomsela kinokameras priekšā stāsta par savu dzīvi. Šis vēlinais stāsts reizē pārsteidz un fascinē. Šī grāmata balstās uz 2013. gadā ierakstītajām Brunhildes Pomselas atmiņām. Autors ir tās sakārtojis hronoloģiskā secībā un saudzīgi rediģējis tur, kur to prasījusi runātā valoda un gramatika.

Brunhildes Pomselas stāstījums sākas ar viņas bērnību Berlīnē, kur viņa piedzima 1911. gadā. Tiek pieminēts Pirmā pasaules kara sākums, mazrunīgais tēvs, kurš 1918. gadā bez ievainojumiem atgriezās no Krievijas, stingriba, ar kādu meitene tika audzināta kā četru brāļu vecākā māsa, kā arī tas, cik lielu iespaidu šī audzināšana atstājusi uz visu viņas mūžu. Tēvs bija noslēgts cilvēks, mājās netika runāts par politiku. Brunhilde Pomsela uzauga vienā no turīgākajiem Berlīnes rajoniem. Ģimene iztika samērā labi, turpretī pārējā Berlīnē – tāpat kā visā Vācijā – plašu tautas masu materiālais stāvoklis bija ārkārtīgi nedrošs. Visā valstī plosījās nemieri, pilsētu ielās situāciju noteica protestējošo komunistu un nacionāl-sociālistu politiski galējās pretišķības, arvien biežāk notika vardarbīgas sadursmes. Taču Berlīnes savrupmāju rajonā Zidendē (*Süden*) tas viss bija jūtams samērā maz.

Brunhilde Pomsela, atskatīdamās pagātnē, secina, ka viņas vienaldzīgā attieksme pret jauno *NSDAP* kustību ir bijusi izšķiroši svarīga karjerai. Viņas draugs Heincs – vienas vasaras mīlestība – 1932. gada nogalē iepazīstināja viņu ar kādu virsnieku, kas Pirmajā pasaules karā bija izpelnījies daudz apbalvojumu. Šī iepazīšanās jaunajai

sievietei kļuva liktenīga. Vulfs Blejs (*Wulf Bley*), vēlāk Radiofona reportieris un partijas biedrs kopš tās dibināšanas brīža, ņem Brunhildi savā paspārnē: tas pats reportieris, kurš pēc *NSDAP* uzvaras 1933. gada martā daiļrūnīgi komentēs lāpu gājienu visas nacistu elites klātbūtnē. Drīz pēc Hitlera nākšanas pie varas viņš sagādāja Brunhildei Pomselai darbu Vācu teātrī, kur pats kā dramaturgs cieta nožēlojamu neveiksmi. Beidzot Blejam kā *NSDAP* biedram radās iespēja iegūt amatu Reiha Radiofonā, un viņš mudināja Pomselu iestāties partijā, lai varētu pieņemt viņu darbā par savu sekretāri. Nacisti jau sen bija “iztīrījuši” Radiofonu, visi vadošie darbinieki ebreji bija atlaisti, tiem bija aizliegts strādāt savā profesijā.

Pēc neilga laika Vulfu Bleju atkal pārcēla citā darbā, taču Brunhildei Pomselai iepazīšanās ar šo cilvēku bija sākums karjeras augšupejai, kas vēlāk aizveda viņu līdz pat varas iekšējam lokam, – sākums neparastai biogrāfijai, par kuru viņa piekrita stāstīt tikai sirmā vecumā.

Kaut gan aizritējušo 70 gadu laikā daudzas atmiņas ir izdzisušas, viņa tomēr spilgti atceras svarīgākos notikumus un pagrieziena punktus. Šajos kolorīta mūža fragmentos, kā arī Brunhildes Pomselas attieksmē pret to, kas piedzīvots Radiofonā un vēlāk Propagandas ministrijā, gadās ievērojamas pretrunas. Vietumis viņa kaut ko nepasaka līdz galam, bet citur tomēr to izpauž – un tieši tāpēc ir tik aizraujoši sekot viņas stāstījumam.

Brunhildes Pomselas dzīvesstāsts nekalpo tam, lai lasītājs iegūtu jaunas atziņas par vēsturi. Drīzāk tas ir vaļsirdīgs skatījums uz toreizējās līdzskrējējas īpašībām un

tātad nenovēršami arī brīdinājums mūsdienu cilvēkiem – mums visiem. Vairs nav apstrīdams, ka mēs tagad – tāpat kā tolaik – atrodamies situācijā, kurā antidemokrātiskas tendences un labējais populisms ir nonākuši tur, kur tie kļūst bīstami sabiedrībai un demokrātiskajai sistēmai, proti – tautas masās.

Politiski socioloģiskā analīze jau vismaz kopš 2015. gada satraukti uzdod jautājumu: kā tas var būt, ka Eiropā un arī ASV atkal ir kļuvis sociāli pieņemami paust labējās idejas, kā grēkāžus diskriminēt veselas ļaužu grupas un paciest uzbrukumus tādām minoritātēm kā, piemēram, kara bēgļi. Donalds Tramps, ievēlēts par Amerikas Savienoto Valstu 45. prezidentu un nonācis varas kalnagalā, sniedz jaunu pamudinājumu Eiropas populistiem, jo ar līdzīgiem saukļiem un vienkāršotiem risinājumiem ārkārtīgi sarežģītā pasaulē ir spējis mobilizēt savus vēlētājus, kamēr vairāk nekā 40% ASV iedzīvotāju vispār neaizgāja uz vēlēšanām.

Daudzās Rietumu valstīs atkal izskan prasība pēc spēcīgas “vadības”, nesastopot plašu protestu. Vai populistu un fašistu atkal izmanto līdzskrējējus, klusējošās masas, lai apspiestu demokrātiju?

Brunhilde Pomsela neinteresējās par politiku. Viņai pirmajā vietā bija darbs, materiālā drošība, pienākums pret priekšniecību, nepieciešamība iekļauties sabiedrībā. Savu dzīves ceļu viņa apraksta uzskatāmi un intīmi. Un noliedz jebkādu personisku vainu nacionālsociālistiskās sistēmas noziegumos.

Pēc filmas *Ein deutsches Leben* pirmizrādēm Izraēlā un Sanfrancisko reti atskanēja nicinošas balsis vai pārmetumi. “Cepuri nost tā priekšā, kurš var droši apgalvot, ka nav piedalījies,” secināja kāda *Frankfurter Rundschau* korespondente.

Dokumentālā filma pamudināja skatītājus nevis nosodīt Brunhildi Pomselu, bet gan pārsvarā uzdot jautājumus par mūsu laikiem. Vai atkārtojas drūmie trīsdesmitie gadi? Vai mūsu bailes, nezināšana un pasivitāte galu galā nav iemesls tam, ka nostiprinās jaunie labējie? Jau dažus gadu desmitus mēs uzskatām, ka fašisma rēgs ir uzveikts. Taču Brunhilde Pomsela liek mums saprast: tas tā nav. Pomselas pārsteidzoši skaidri formulētajam aprakstam – par vienkāršo ikdienu kara laikā, par viņas kā “nepolitisiskas meitenes” karjeru un emocionālo distancēšanos no realitātes – šajā filmā bez komentāriem tiek pretstatīti Gebelsa citāti, liķu kalni, no koncentrācijas nometnēm atbrīvotie izģindušie ebreji, propagandas materiāli un citi nacistu Reihu atmaskojoši aspekti, kas krasi kontrastē ar Pomselas iespaidiem un atmiņām.

Skatītāju asociācijas un neizbēgamais salīdzinājums ar mūsdienām deva iemeslu šajā grāmatā sastatīt Pomselas pieredzēto ar tagadnes attīstības tendencēm un iztīrāt šo sastatījumu. Vai pārspilētas ir bažas, ka vēsture varētu atkārtoties? Varbūt mēs jau sen esam sasnieguši robežu, aiz kuras jauna fašisma vai autoritārisma ēra vairs nav novēršama? Vai Brunhildes Pomselas dzīvesstāsts palīdz mums saprast, kādā mērā tiekšanās pēc personiskām priekšrocībām liedz mums saskatīt sabiedriskās un politiskās norises?

Lai ar Brunhildes Pomselas biogrāfijas starpniecību tuvotos tagadnei, jāpēta arī jautājums, kāda ir demokrātijas elites atbildība pašreizējos procesos un vai arī šeit atrodamas paralēles ar 20. gadsimta 30. gadiem.

Mūsdienu pasaules izaicinājumi – digitalizācija, finanšu krīzes, bēgļu straumes, klimata pārmaiņas, sociālie pamatnoteikumi satiklotā pasaulē – rada bailes no lejupslīdes un masveida imigrācijas, pamudinot daļu iedzīvotāju atkāpties privātajā sfērā, pat radikalizēties. Pirmajā acu uzmetienā šķiet, ka Brunhilde Pomsela pirms krietniem 70 gadiem ir dzīvojusi pilnīgi citādos laikos nekā mēs. Viņa stāsta mums par visiem saviem mazajiem lēmumiem, kuri klausītājam pirmajā mirklī liekas loģiski, saprātīgi un saprotami – līdz tam brīdim viņas stāstījumā, kur ikviens var sev jautāt: jā, bet vai tādā gadījumā arī es pats pēkšņi nesēdētu Gebelsa kabineta sekretariātā? Cik daudz no Brunhildes Pomselas ir katrā no mums? Nesen pēc filmas pirmizrādes kāds redaktors provocējoši jautāja: “Vai mēs visi mazliet neesam Pomsela?”

Un tie miljoni pomselu, kas allaž domā tikai par savu augšupeju un materiālo drošību un bez iebildumiem samierinās ar netaisnību sabiedrībā un ar citu cilvēku diskrimināciju, veido stipru pamatu katrai manipulējošai, autoritatīvai sistēmai un tāpēc ir bīstamāki par ekstrēmo partiju radikālo elektorātu. Beigās Brunhilde Pomsela kopā ar citiem bija spiesta noskatīties, kā viņas valsts iegrūž bezdibenī veselu kontinentu.

Iekams vēsture atkārtojas, pagātnes un tagadnes paralēļu iztīrājums dod mums iespēju noregulēt savu mo-